

B.Sc. Semester - 3 (NEP-2020) Examination

OCT/NOV-2025

Indigenous Medicinal System (Indian Knowledge System)

Time: 1:00 Hours

Marks: 25

Instructions:

1. All questions are compulsory.
2. Figures to the right indicate marks.

- પ્રશ્ન-૧(A) નીચેનામાંથી કોઈપણ એક પ્રશ્નના જવાબ લખો. (05)
- (1) વૈદિક ચિકિત્સાશાસ્ત્રમાં મંત્રો અને ધાર્મિક વિધિઓનું મહત્વ સમજાવો.
 - (2) માનસિક સ્વાસ્થ્ય અને ઉપચાર પદ્ધતિઓ પ્રત્યે વૈદિક અભિગમનું વર્ણન કરો.
- પ્રશ્ન-૧(B) નીચેનામાંથી કોઈપણ એક પ્રશ્નના જવાબ લખો. (08)
- (1) વૈદિક ઉપચાર પદ્ધતિઓમાં પાણી અને અગ્નિની ભૂમિકા સમજાવો.
 - (2) અથર્વવેદ સંપૂર્ણ સુખાકારી માટે શારીરિક દવા અને આધ્યાત્મિક ઉપચારને કેવી રીતે જોડે છે?
- પ્રશ્ન-૨(A) નીચેનામાંથી કોઈપણ એક પ્રશ્નના જવાબ લખો. (05)
- (1) સારવારમાં હર્બલ ઉપયોગના ફાયદા અને મર્યાદાઓનું વિવેચનાત્મક વિશ્લેષણ કરો.
 - (2) યોગ્ય ઉદાહરણો સાથે હર્બલ તૈયારીઓની વિવિધ પદ્ધતિઓ સમજાવો.
- પ્રશ્ન-૨(B) નીચેનામાંથી કોઈપણ એક પ્રશ્નના જવાબ લખો. (08)
- (1) હર્બલ ડેકોક્શન અને ઇન્ફ્યુઝન વચ્ચે તફાવત કરો.
 - (2) હર્બલ દવાના નિર્માણમાં ગુણવત્તા નિયંત્રણ અને માનકીકરણની પ્રક્રિયાનું વર્ણન કરો.
- પ્રશ્ન-૩ નીચેનામાંથી કોઈ પણ પાંચ બહુવિકલ્પીય પ્રશ્નના ઉત્તર આપો ? (05)
- (1) કયા વેદને ઔષધીય વનસ્પતિઓ અને ઉપચાર પદ્ધતિઓ વિશે માહિતીનો મુખ્ય સ્ત્રોત માનવામાં આવે છે?
(A) ઋગ્વેદ (B) સામવેદ (C) અથર્વવેદ (D) યજુર્વેદ
 - (2) અથર્વવેદમાં, રોગો મુખ્યત્વે આના કારણે થાય છે તેવું માનવામાં આવતું હતું:
(A) જંતુઓ અને બેક્ટેરિયા (B) ફક્ત આહારનું અસંતુલન
(C) દુષ્ટ આત્માઓ અને અલૌકિક શક્તિઓ (D) કસરતનો અભાવ
 - (3) અથર્વવેદમાં કયા છોડનો તેના ઉપચાર ગુણધર્મો માટે ઉલ્લેખ છે?
(A) લીમડો (B) તુલસી (C) સોમા (D) અશ્વગંધા
 - (4) ઔષધીય હેતુઓ માટે છોડનો ઉપયોગ કઈ પ્રાચીન સંસ્કૃતિથી શરૂ થાય છે?
(A) રોમન (B) ઇજિપ્તીયન (C) ગ્રીક (D) ચાઇનીઝ
 - (5) નીચેનામાંથી કયું હર્બલ તૈયારીનું સામાન્ય સ્વરૂપ નથી?
(A) ડેકોક્શન (B) કેપ્સ્યુલ (C) ઇન્જેક્શન (D) ટિંકચર
 - (6) હર્બલ દવાના ક્ષેત્રમાં મુખ્યત્વે શામેલ છે:
(A) સારવાર, નિવારણ અને આરોગ્ય પ્રોત્સાહન (B) ફક્ત પીડા રાહત
(C) ફક્ત કોસ્મેટિક ઉપયોગો (D) ફક્ત પ્રયોગશાળા સંશોધન
 - (7) કૃત્રિમ દવાઓ કરતાં હર્બલ દવાઓનો મુખ્ય ફાયદો એ છે કે:
(A) તેઓ હંમેશા ઝડપી કાર્ય કરે છે
(B) તેઓ આડઅસરોથી સંપૂર્ણપણે મુક્ત છે
(C) તેઓ વધુ કુદરતી અને આર્થિક રીતે ફાયદાકારક છે
(D) તેમને કોઈ માત્રા નિયંત્રણની જરૂર નથી

ENGLISH VERSION

- Que.1(A) Write the answer to any one of the following questions. (06)
- (1) Elaborate on the importance of mantras and rituals in Vedic medicine.
 - (2) Describe the Vedic approach to mental health and healing practices.
- Que.1(B) Write the answer to any one of the following questions. (04)
- (1) Explain the role of water and fire in Vedic healing practices.
 - (2) How does the Atharvaveda combine physical medicine and spiritual healing for complete well-being?
- Que.2(A) Write the answer to any one of the following questions. (06)
- (1) Critically analyze the benefits and limitations of herbal utilization in treatment.
 - (2) Explain various methods of herbal preparations with suitable examples.
- Que.2(B) Write the answer to any one of the following questions. (04)
- (1) Differentiate between herbal decoction and infusion.
 - (2) Describe the process of quality control and standardization in herbal drug formulation.
- Que.3 Answer any five multiple choice questions from the following? (05)
- (1) Which Veda is known as the main source of information on medicinal plants and healing practices?
(A) Rigveda (B) Samaveda (C) Atharvaveda (D) Yajurveda
 - (2) In the Atharvaveda, diseases were believed to be caused mainly by:
(A) Germs and bacteria (B) Imbalance of diet only
(C) Evil spirits and supernatural forces (D) Lack of exercise
 - (3) Which plant is mentioned in the Atharvaveda for its healing properties?
(A) Neem (B) Tulsi (C) Soma (D) Ashwagandha
 - (4) The use of plants for medicinal purposes dates back to which ancient civilization?
(A) Roman (B) Egyptian (C) Greek (D) Chinese
 - (5) Which of the following is not a common form of herbal preparation?
(A) Decoction (B) Capsule (C) Injection (D) Tincture
 - (6) The scope of herbal medicine mainly includes:
(A) Treatment, prevention, and health promotion (B) Only pain relief
(C) Only cosmetic uses (D) Laboratory research only
 - (7) The main advantage of herbal medicines over synthetic drugs is:
(A) They are always faster in action
(B) They are completely free from side effects
(C) They are more natural and economical
(D) They require no dosage control
